

VERSLAG SINNETAFEL

Sinnefjild Leeuwarderstraatweg nabij Haskerdijken

Datum Sinnetafel: 20 december 2023
Datum verslag (definitief): 18 juni 2024

COLOFON

*Rapport opgesteld door:
Dhr. Barend van der Veen*

*Initiatiefnemer(s):
Samenwerkende Heerenveense Energie Coöperatie
Horizon Heerenveen BV*

In samenwerking met:

Gemeente Heerenveen

Provincie Fryslân

BügelHajema Adviseurs

INHOUDSOPGAVE

- 1 Inleiding**
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Leeswijzer

- 2 Het Initiatief**

- 3 Verslag Sinnetafels**
 - 3.1 Proces
 - 3.2 Kaders
 - 3.3 Inspiratie
 - 3.4 Schetssessie
 - 3.5 Conclusies / rode draad

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In de gemeente Heerenveen is een overkoepelende energiecoöperatie opgericht, de SHEC. Dit staat voor Samenwerkende Heerenveense Energie Coöperatie. De energiecoöperaties van Akkrum-Nes, Aldeboarn en die van Aengwirden (Terband, Luinjeberd, Tjalleberd en Gersloot) hebben de SHEC opgericht. De SHEC is aangesloten bij de Friese koepel van energiecoöperaties, genaamd Us Kooperaasje. Het doel van de SHEC is een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de samenleving in de gemeente Heerenveen, zoals besparing van energie en opwek van schone energie. Voor die opwek van schone energie is ook de ontwikkeling en realisatie van zonnenvelden nodig. Samen met de dorpen en grondeigenaren zoekt de SHEC geschikte locaties voor de realisatie van zonnenvelden die voor een groot deel in lokaal eigendom zijn, zodat de plaatselijke samenleving ook van de opbrengsten van de zonnenvelden kan profiteren.

Samen met Horizon Heerenveen BV heeft de SHEC een locatie op het oog aan de Leeuwarderstraatweg te Heerenveen (nabij Haskerdijken). De grondeigenaren zijn bereid om mee te denken in de realisatie van een zonnenveld op deze locatie. Er is nog niet nagedacht over de inrichting van de ruim 6,5 hectare grond. Er is ook nog geen plan getekend.

Om de omgeving van Haskerdijken de kans te geven mee te denken bij de inpassing van een zonnenveld en om te voldoen aan de provinciale vereisten om het Sinnetafeltraject te volgen, is op 20 december 2023 een Sinnetafel georganiseerd met betrokken partijen (initiatiefnemer, grondeigenaren, mensen uit de omgeving, leden van de coöperatie, Plaatselijk Belang Nieuwebrug-Haskerdijken, gemeente en provincie).

Tijdens deze avond zijn de meningen en zorgen opgehaald van de inwoners en is met een kleine groep mensen gekeken naar de mogelijke inpassing van een zonnenveld op deze locatie.

De meningen en zorgen, alsmede de uitkomst van een eerste landschappelijke verkenning zijn in dit verslag opgenomen. Dit verslag kan gebruikt worden bij de verdere planvorming en de participatie met de omgeving.

1.2 Leeswijzer

Na deze korte inleiding (hoofdstuk 1) wordt in dit verslag ingegaan op het initiatief (hoofdstuk 2). Vervolgens wordt het proces en de uitkomst van de Sinnetafel beschreven (hoofdstuk 3).

2 HET INITATIEF

Zoals in de inleiding al is aangegeven, onderzoeken de initiatiefnemer (SHEC) en de grondeigenaar (Horizon Heerenveen BV) de mogelijkheden om een zonneveld te realiseren aan de Leeuwarderstraatweg nabij Haskerdijken. Zij hebben daarvoor beleidsmatig al een verkenning gedaan (gemeentelijk en provinciaal beleid) en denken op basis daarvan dat het kansrijk kan zijn.

Ook hebben zij aan de gemeente gevraagd in een principeverzoek of een zonneveld op deze locatie het onderzoeken waard is. De gemeente heeft aan de zogenaamde 'intaketafel' aangegeven een positieve grondhouding te hebben. Daarbij heeft zij als één van de voorwaarden het organiseren van een Sinnetafel benoemd.

Met de Sinnetafel wordt de omgeving op de hoogte gesteld van dit initiatief en op deze manier betrokken bij de planvorming.

Omvang zonneweide

De omvang van de percelen aan de Leeuwarderstraatweg bedraagt 6,5 hectare. Er is nog geen plan getekend en het staat ook nog niet vast hoeveel hectares daadwerkelijk met zonnepanelen worden ingericht. Wel is indicatief berekend dat een zonneveld op deze locatie in maximale omvang ongeveer 7.600.000 kWh per jaar aan stroom kan opleveren.

De grond wordt momenteel gebruikt als grasland. De locatie is relatief klein, ligt erg laag, kent een hoog waterpeil en is daarom gevoelig voor vernatting. Normaal agrarisch gebruik is daarom ook lastig voor deze locatie.

Overzicht van de locatie aan de Leeuwarderstraatweg

Betrokkenheid inwoners Haskerdijken

Voor de aanwezige inwoners en ondernemers van de omliggende dorpen en ook de direct omwonenden was de Sinnetafel de eerste kennismaking met het initiatief. De vooraankondiging en de uitnodiging voor de Sinnetafel was voor hen de eerste berichtgeving hieromtrent. Sommigen voelden zich hierdoor overvallen.

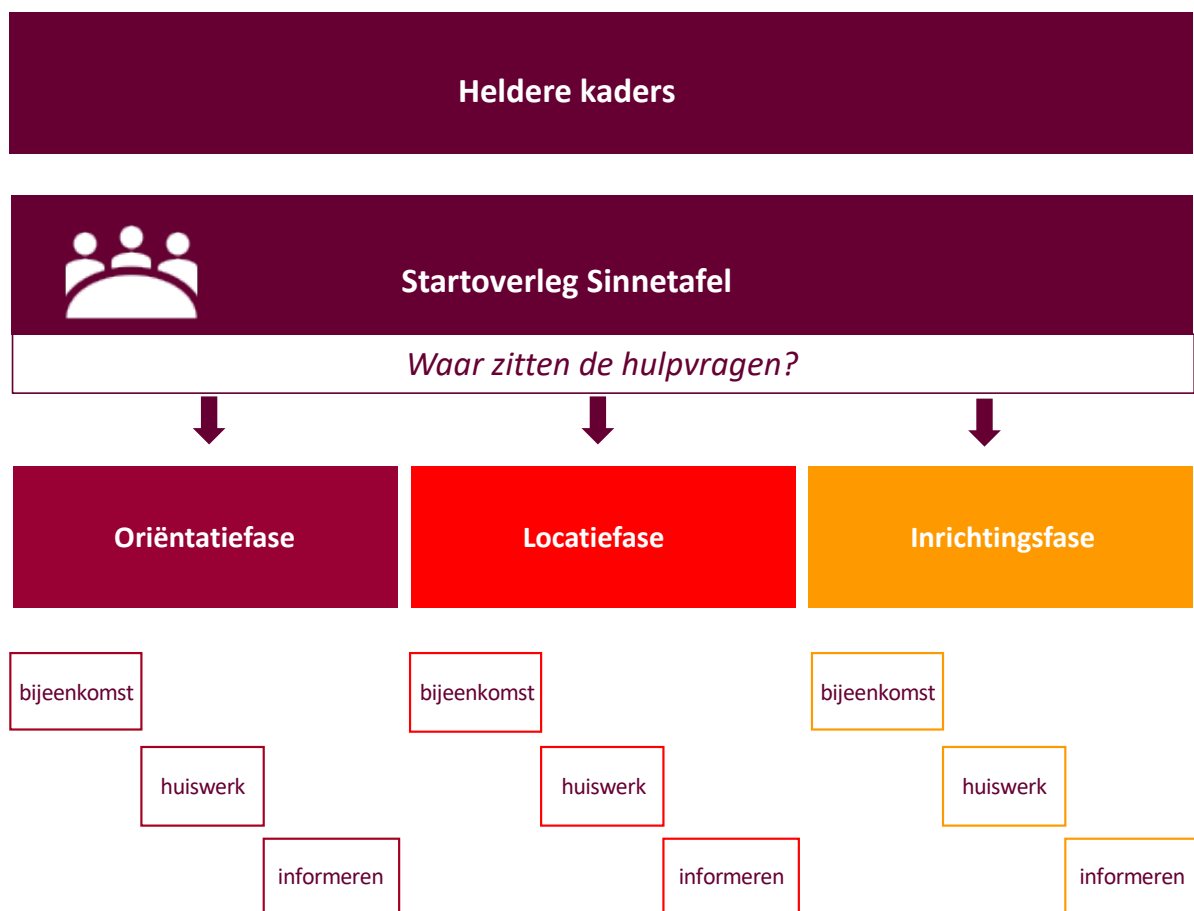
Voor de initiatiefnemer is de Sinnetafel de start van het participatieproces. Middels deze Sinnetafel wil zij informatie delen met de omgeving en ook ophalen hoe gedacht wordt over een zonneveld op deze locatie en ook hoe het er uit zou moeten zien. Voor de omgeving biedt dit een kans om invloed uit te oefenen op de verdere planvorming.

3 VERSLAG SINNETAFELS

3.1 Proces

Het proces voor deze Sinnetafel bestaat uit één bijeenkomst (20 december 2023). Hieronder volgt van deze bijeenkomst een kort verslag. Later zal ook een terugkoppelbijeenkomst door de initiatiefnemer worden georganiseerd.

Om de bijeenkomst van 20 december 2023 te kunnen plaatsen in het 'palet' van Sinnetafelbijeenkomsten is onderstaande figuur toegevoegd:

Het Sinnetafeltraject bestaat uit drie verschillende fasen (lees: bijeenkomsten). De eerste is fase bedoeld ter oriëntatie; wat willen we als dorp als we het hebben over verduurzaming. Mocht daar uitkomen dat zonne-energie kansrijk is (en uit de Sinneladder blijkt dat er buiten het dorp een locatie voor gevonden dient te worden) dan is een Sinnetafel in de locatiefase aan de orde. SHEC heeft in dit geval al een locatie op het oog die kansrijk lijkt op basis van beleid van gemeente en provincie. Bovendien is er een grondeigenaar die bereid is om medewerking te verlenen. Resteert een Sinnetafel in de 'inrichtingsfase', waarbij de inrichting en inpassing van de zonneweide centraal staat.

Bijeenkomst 20 december 2023

Deze bijeenkomst is gehouden in dorsphuis It Deelshûs in Haskerdijken. Bij deze bijeenkomst waren aanwezig:

- SHEC (bestuur)

- Gemeente Heerenveen (Igor Kalinowski, Hanneke van der Lei, Hanneke Huisman, Klaske Tamminga en de dorpen coördinator voor Haskerdijken)
- Provincie Fryslân (Hester Verbeek)
- BügelHajema Adviseurs (landschapsarchitect Wout Douwsma)
- Weusthuis en Partners (voorzitterschap, Barend van der Veen)
- Omwonenden en inwoners/ondernemers uit de omgeving (ruim 30 mensen)

Deze bijeenkomst bestond uit drie fasen:

- Introductie van de wensen en ideeën van de SHEC (dit is reeds verwoord in hoofdstuk 2)
- Duiden van de kaders van de overheden (gemeente en provincie)
- Geef je mening:
 - Ik ben tegen een zonneveld op deze locatie en geef mijn motivatie daarvoor
 - Ik doe mee met een eerste schetsmatige verkenning van een zonneveld op deze locatie en geef zo aan wat voor mij belangrijk is als er een zonneveld komt

In het navolgende wordt op deze fasen ingegaan (met uitzondering van de beschrijving van het initiatief van SHEC omdat dit reeds in hoofdstuk 2 is gedaan).

3.2 Kaders

Provincie

Vanuit de provincie wordt tijdens de bijeenkomst gereageerd op een belangrijke vraag vanuit de omgeving: hoe kan het dat we hier zitten te praten over een locatie voor een zonneveld op agrarische grond, terwijl er een kamerbrief van minister Jetten is waarin staat dat opofferen van agrarische grond voor zonneparken tot een minimum beperkt moet worden?

De provincie herkent deze vraag en geeft aan dat een kamerbrief geen vaststaand beleid is. Daar gaat tijd overheen. Datzelfde geldt voor de zogenaamde zonneladder die nu ook door het Rijk verplicht wordt gesteld. Die zonneladder was in Friesland al ingevoerd (zie ook onder kopje 'gemeente').

Feit is dat gemeente en provincie nu moeten beoordelen aan de hand van bestaand beleid. Wel kan een voorzichtig doorkijkje gegeven worden naar de kansen voor een zonneveld op agrarische grond onder het nieuwe beleid. Vanuit de provincie is namelijk (in een motie in Provinciale Staten) al aangegeven dat er wel ruimte moet blijven voor kleinschalige initiatieven vanuit de samenleving en passend bij het dorp, ook al is dat op agrarische grond. Wel moet de zonneladder daarbij zorgvuldig worden doorlopen.

De provincie had ook niet aan tafel gezeten bij deze Sinnetafel als de verwachting zou zijn dat het nieuwe beleid zou betekenen dat een zonneveld op deze locatie onhaalbaar zou zijn. Maar niemand kan in de toekomst kijken, dus het blijft wat dit betreft bij 'verwachtingen' en bewoordingen van 'zou' en 'kunnen'.

Verder geeft de provincie aan dat altijd een bredere zorgvuldige afweging nodig is. Dat betekent onder andere een goede landschappelijke inpassing, zorgvuldig onderzoek naar allerlei waarden die er in het gebied voor kunnen komen (bijvoorbeeld de ecologische waarden) en inzicht in de manier waarop het lokaal eigendom wordt vormgegeven, met andere woorden: op welke manier blijven de opbrengsten van het zonneveld binnen de samenleving ter plaatse.

Voor het overige is de provincie benieuwd naar de uitkomst van deze bijeenkomst. De opbrengst moet bijdragen aan het 'goede verhaal' ter onderbouwing van het initiatief. Op basis van dit goede verhaal zal de provincie uiteindelijk een eventuele aanvraag voor de zonneweide beoordelen.

Gemeente

Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat zij in principe voorstander is van dit soort ontwikkelingen; zonneweides van en voor het dorp, die passend zijn bij de aard en schaal van het dorp. Dit past binnen het gemeentelijke beleid. Ook de gemeente benadrukt het belang van het 'goede verhaal' en ziet daarom ook de uitkomst van deze Sinnetafel met belangstelling tegemoet.

De gemeente geeft tijdens de avond inzicht in de gemeentebrede ambities als het gaat om verduurzaming. Zo wil de gemeente vóór 2050 energieneutraal zijn (en een CO2-reductie hebben bereikt van 95%). Om daar te komen is het streven om vóór 2030 49% CO2-reductie bereikt te hebben. Daarnaast wil de gemeente energiearmoede voorkomen en wil de gemeente 70% van het elektriciteitsverbruik lokaal en duurzaam opgewekt hebben.

Daarin is nog wel een weg te gaan. Er wordt voorzien dat er in 2030 een electriciteitsbehoefte is van 380 miljoen kWh. 119 miljoen kWh moet daarvan nog duurzaam opgewekt worden. Dat kan onder andere door 9 hele grote windmolens, of 50 kleinere dorpsmolens, maar ook door 120 hectare zonneveld.

De gemeente zet vooreerst in op zonne-energie. Mede omdat windenergie binnen provinciaal beleid niet is toegestaan (uitgezonderd de kleine windmolens tot 15 meter hoogte).

De gemeente hanteert voor de realisatie van zonne-energie de zogenaamde zonneladder. Ze heeft gemeentebreed onderzoek laten doen naar de mogelijkheden binnen de gemeente voor elk van de treden van de zonneladder. Onderstaand overzicht laat dit zien.

Zonneladder

- Trede 1: Zonnepanelen op daken en gevels
 - 70 mln kWh.
- Trede 2: Grondgebonden zonnepanelen binnen het bestaand stedelijk gebied
 - 4 mln kWh.
- Trede 3: Grondgebonden of drijvende zonnepanelen op andere primaire functies dan landbouwgrond
 - 11 mln kWh.
- Trede 4: Grondgebonden zonnepanelen op landbouwgrond.
 - 58 mln kWh. (bij maatschappelijke initiatieven kan dit toenemen)

De conclusie die hieruit kan worden getrokken is dat (om de doelstelling te halen) er niet voldoende zonne-energie op daken en gevels, zonnevelden binnen het bestaand stedelijk gebied en zonnevelden op andere grond dan agrarisch buiten de bebouwde kom gerealiseerd kan worden. Er is dus in de gemeente Heerenveen een noodzaak om agrarische grond aan te wenden voor de opwek van zonne-energie.

De gemeente stelt daaraan onderstaande nadere eisen:

Trede 4: op landbouwgrond

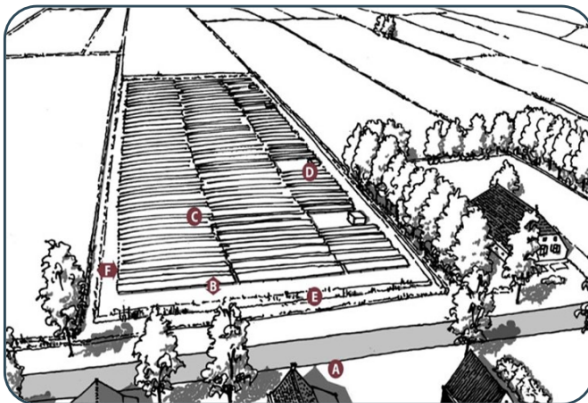
- Toegestaan (onder voorwaarden) in Veenpoldergebied
- Aansluiting met stedelijk gebied
- Lokaal opwekken; passend bij energiebehoefte van het gebied
- Rekening houdend met ecologie en de kwaliteit van het landschap
- Lokaal eigendom
- Omgeving betrekken bij het initiatief door Sinnetafels: mee te beslissen over landschappelijke inpassing en financiële participatie

Ten aanzien van het vervolgproces geeft de gemeente aan dat (nadat de omgeving op een goede manier is betrokken en nadat alle noodzakelijke onderzoeken zijn uitgevoerd) er een vergunningaanvraag kan worden ingediend bij de gemeente. Daarmee wordt de planologische procedure opgestart (zie ook onderstaand schema).

Tot slot nog het gemeentelijk beleid ten aanzien van de landschappelijke inpassing van zonnepelden in de Veenpolders.

Inpassing

Voor de Veenpolder en Veenweide hanteren we de volgende richtinggevende criteria.

- A. Het zonnepark ligt bij voorkeur nabij de kern.
- B. Het zonnepark wordt laag gehouden zodat de openheid van het landschap en zichtlijnen behouden blijven.
- C. Omdat het zonnepark in het zicht blijft, dient er een logisch, gestructureerd patroon van panelen te worden gemaakt passend bij het landschapspatroon.
- D. De ondersteunende bouwwerken vormen onderdeel van het patroon.
- E. De afscheiding wordt waar mogelijk gevormd door een brede sloot van minimaal 5 meter, waardoor hekwerken die het beeld verstoren niet nodig zijn.
- F. Langs de randen rekening houden met onderhoudsstroken van minimaal 5 meter voor de sloten.

Omwonenden

Tijdens de Sinnetafel zijn rond de 30 inwoners/ondernemers uit de omgeving en direct omwonenden van het perceel aan de Leeuwarderstraatweg aanwezig. Het blijkt al snel dat men zich overvallen voelt door deze ontwikkeling. In overgrote meerderheid vindt men dat de communicatie over dit initiatief te laat is gestart. Voor veel mensen is het dan ook een stap te ver om nu over de inrichting en de landschappelijke inpassing van een zonnenveld na en mee te denken. Een paar aanwezigen voelen zich daartoe wel geroepen en willen graag hun invloed uitoefenen, mocht het zonnenveld er toch komen. In paragraaf 3.4 wordt nader op deze schetssessie ingegaan.

Bezwaren

De andere aanwezigen wordt gevraagd om hun bezwaren kenbaar te maken over dit initiatief. Onderstaand volgt een opsomming van veel genoemde bezwaren tegen dit initiatief.

Proces

- Men voelt zich overvallen door de uitnodiging voor de Sinnetafel-avond, waarop ook de locatie al staat ingetekend
- Daarnaast wordt aangegeven dat ook het moment (zo net voor de kerst(drukke)) niet heel gelukkig is gekozen.
- Navraag bij de gemeente was niet of nauwelijks mogelijk (slecht bereikbaar).
- Uit eerdere ervaringen geeft men aan geen vertrouwen te hebben dat er iets met de inbreng van inwoners wordt gedaan in de verdere planvorming.
- Het gevoel ontstaat dat de initiatiefnemers dit plan er nog snel doorheen willen drukken in verband met de veranderende wet- en regelgeving als het gaat om zonnevelden op agrarische grond.

Zonne-energie

- Men geeft aan niet tegen zonne-energie te zijn. De meesten hebben ook zonnepanelen op hun eigen woning liggen en zien wel de noodzaak om ook zonnevelden te realiseren.
- Dat zien ze overigens ook in hun directe omgeving, waar al enkele zonnevelden gerealiseerd zijn. Waarom moet er nu juist hier nóg een zonneveld bij?

Locatie Leeuwarderstraatweg

- Meer dan eens wordt aangegeven dat men niet bij de keuze voor deze locatie betrokken is geweest. Dat wordt door een vertegenwoordiger van dorpsbelang als gemiste kans gezien.
- De locatie ligt al vast. Daarop is geen invloed geweest van de inwoners van Haskerdijken. Dat hadden zij graag anders gezien.
- Men heeft vooral ook bezwaar tegen de locatie die nu voorligt. Als belangrijkste redenen worden aangedragen:
 - o Verblinding door reflectie van zon op de zonnepanelen (met name in het tweede deel van de dag)
 - o Verlies van uitzicht
 - o Verlies van groen
 - o Verlies van aanwezige natuurwaarden (o.a. reeën, vogels/ganzen, kievieten en kikkers worden onder andere genoemd)
 - o Zicht vanuit de woonarken aan de Leeuwarderstraatweg (die liggen slechts 65 meter van het perceel af)
 - o Waardevermindering van de woningen
 - o Gevoel van omsloten te worden door bedrijvigheid aan alle kanten en dan nu ook nog aan de voorzijde
- Als alternatieve (te onderzoeken) locaties, worden aangedragen:
 - o Daken in het dorp (met name de grote bedrijven, die allemaal nog lang niet vol liggen)
 - o Langs de snelweg (achter het bos van Staatsbosbeheer)
 - o De locatie Kostverloren

Vragen

- Hoe zit het met de mogelijkheden van recyclen van zonnepanelen. Is dat mogelijk? Hoe duurzaam zijn zonnepanelen eigenlijk, vanuit dit oogpunt?
- Hoe kunnen omwonenden financieel participeren in het project?
- Wie wordt hier nu financieel beter van? Is dat niet gewoon de grondeigenaar?
- Waarom zijn geen meerdere locaties overwogen en is vanuit die analyse een keuze gemaakt?
- Zijn er voorbeelden te benoemen waarin een zonneveld echt van en voor de inwoners van het dorp is en voelt? Zijn daar succesverhalen over te delen?
- Kan het verslag van de avond gedeeld worden met alle aanwezigen?
- Waarom wordt er geen kerncentrale gebouwd?
- Hoe kan een zonneveld bijdragen aan de biodiversiteit en natuurwaarden? Men is hier sceptisch over. Je offert immers ook natuurwaarden op. Zijn er goede voorbeelden hiervan te delen?

3.3 Inspiratie

Landschap

Vanuit landschap wordt door Wout Douwsma van BügelHajema de ontwikkelgeschiedenis van het gebied geduid. Onderstaande kaarten maken de ontwikkeling en kenmerken van het gebied duidelijk (*disclaimer: het rood omcirkelde gebied in onderstaande figuren is niet één op één de projectlocatie, maar geeft een duiding van de ligging van de projectlocatie*).

Plangebied

Plangebied

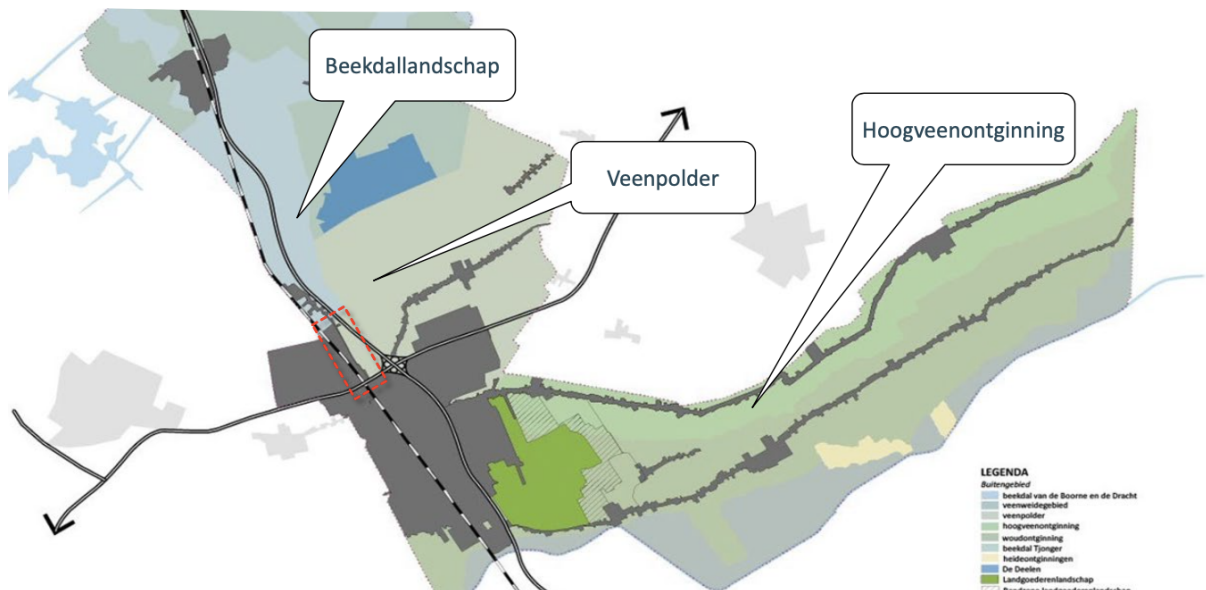
Westzijde Leeuwarderstraatweg

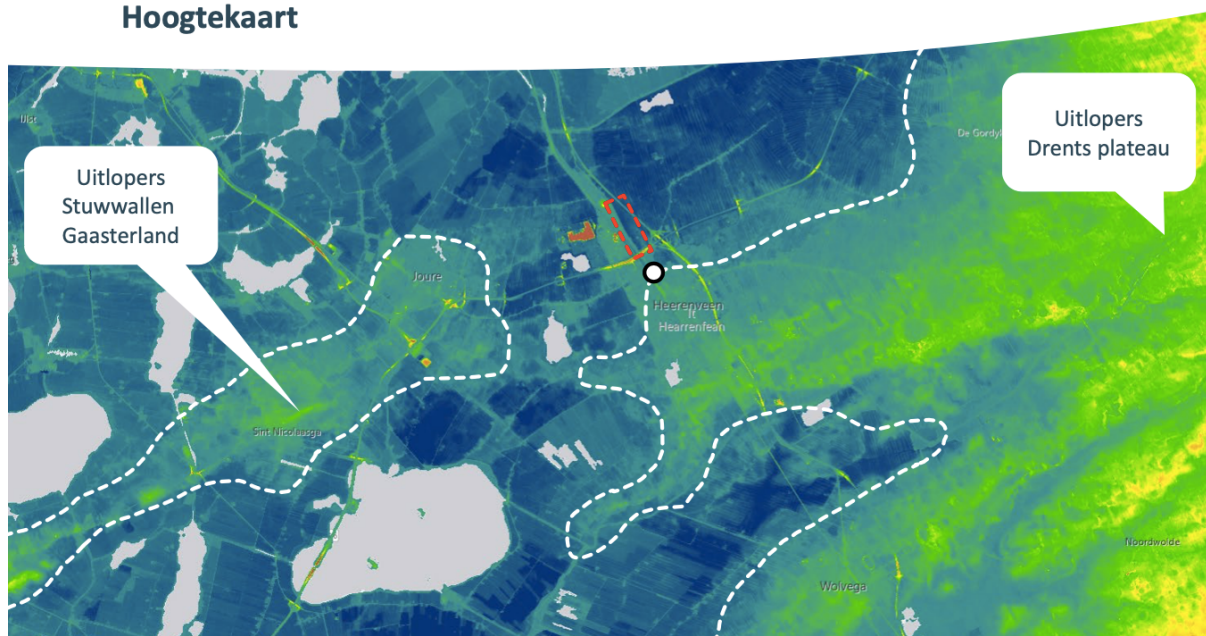
Plangebied

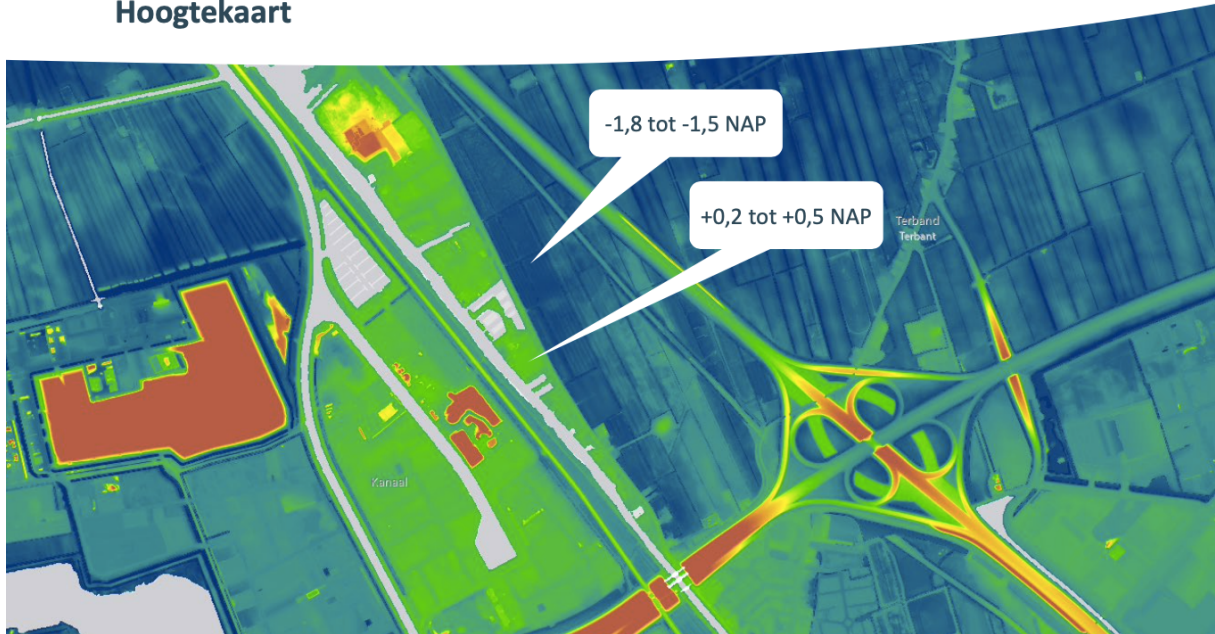
Landschapstype (gemeente)

Hoogtekaart

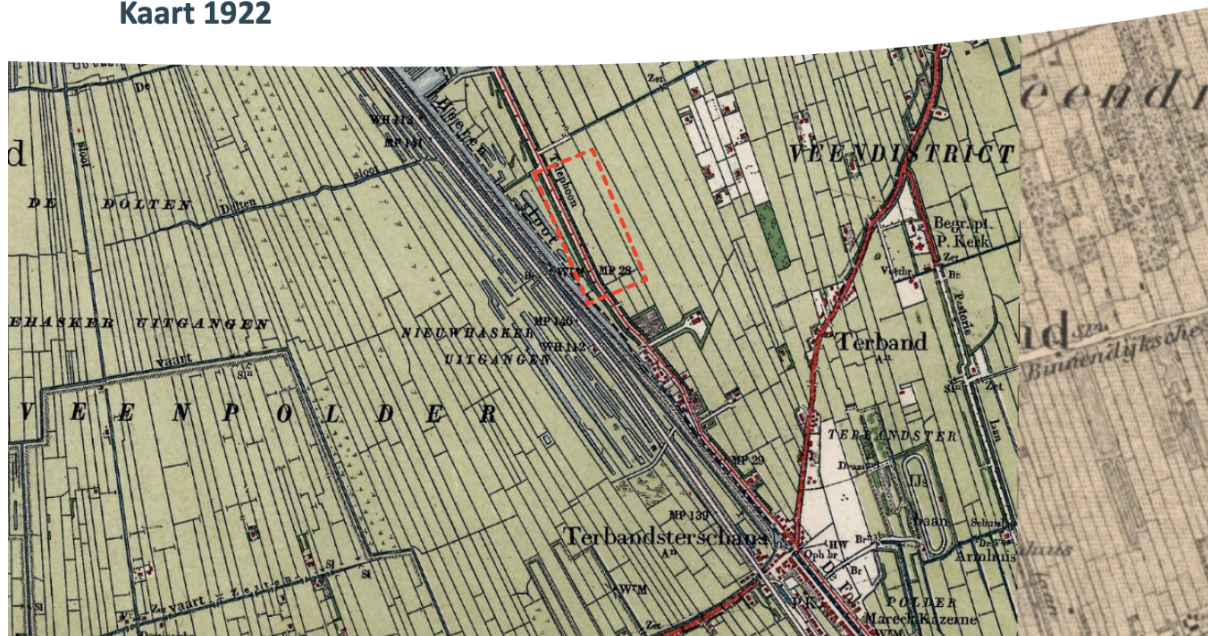
Hoogtekaart

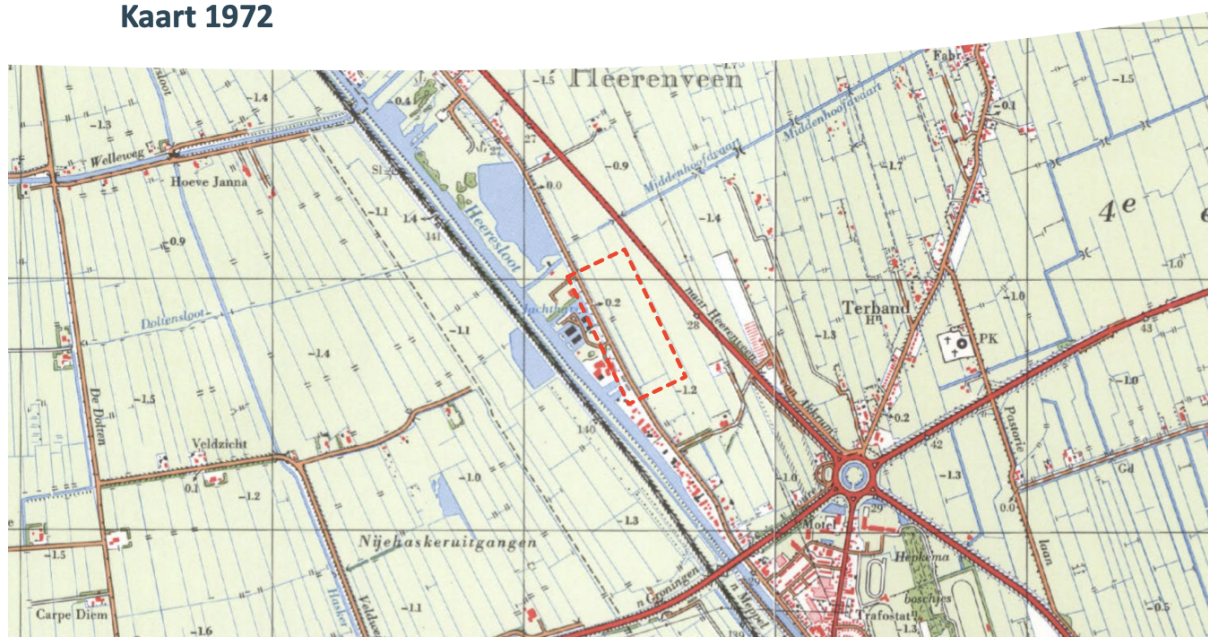
Kaart 1872

Kaart 1922

Kaart 1972

Kaart 2022

Kenmerken/kwaliteiten

- Opvallend zijn de beslotenheid, het groene karakter, de lage ligging en de verkavelingsstructuur.
- De beslotenheid vormt een contrast met de oorspronkelijke openheid van de veenpolder waar dit gebied onderdeel van was.
- Het groene natuurlijke karakter is hier een kwaliteit omdat het bedrijventerrein juist zo verhard en versteend is.
- In de lage ligging (zie hoogte kaart) en de verkavelingsstructuur is de oorspronkelijke structuur van de veenpolder herkenbaar.

Ontwikkeling van het gebied

- Opvallend is dat de strook tussen het kanaal en de Leeuwarderstraatweg een eigen karakter heeft (zie kaart 1872). Dit is een soort wig tussen twee veenpolders. Deze wig ligt ook deels hoger (zie hoogtekaart) en heeft een verkaveling haaks op vaart.
- De kaarten laten een ontwikkeling van het gebied zien van open veenpolder naar besloten stadsrand (van 1872 - 2022)
- Met de aanleg van de Rijksweg van Akkrum naar Heerenveen (met rotonde) raakt het plangebied afgesneden van de veenpolder (1972).
- Met de aanleg van de A32 raakt het gebied nog meer afgesneden. Het gebied ontwikkelt zich verder en wordt door de toegenomen bebouwing en beplanting ruimtelijk onderdeel van de stad. Ruimtelijk gezien is het plangebied een overgangszone/inpassingszone tussen het open buitengebied en de bebouwde kom.

3.4 Schetssessie

Na het delen van deze informatie (over het initiatief, de kaders en de inspiratie) volgt (in klein comité) een schetssessie waarin de aanwezigen aan de slag gaan met de inrichting en inpassing van het zonneveld op de locatie aan de Leeuwarderstraatweg.

In dit meedenkgroepje zijn er twee varianten getekend. Een variant met een maximale inzet op ruimtelijke inpassing en een minimumvariant. De inpassing kan zich tussen deze varianten in bewegen. De wijze en mate van inpassing is mede afhankelijk van de businesscase.

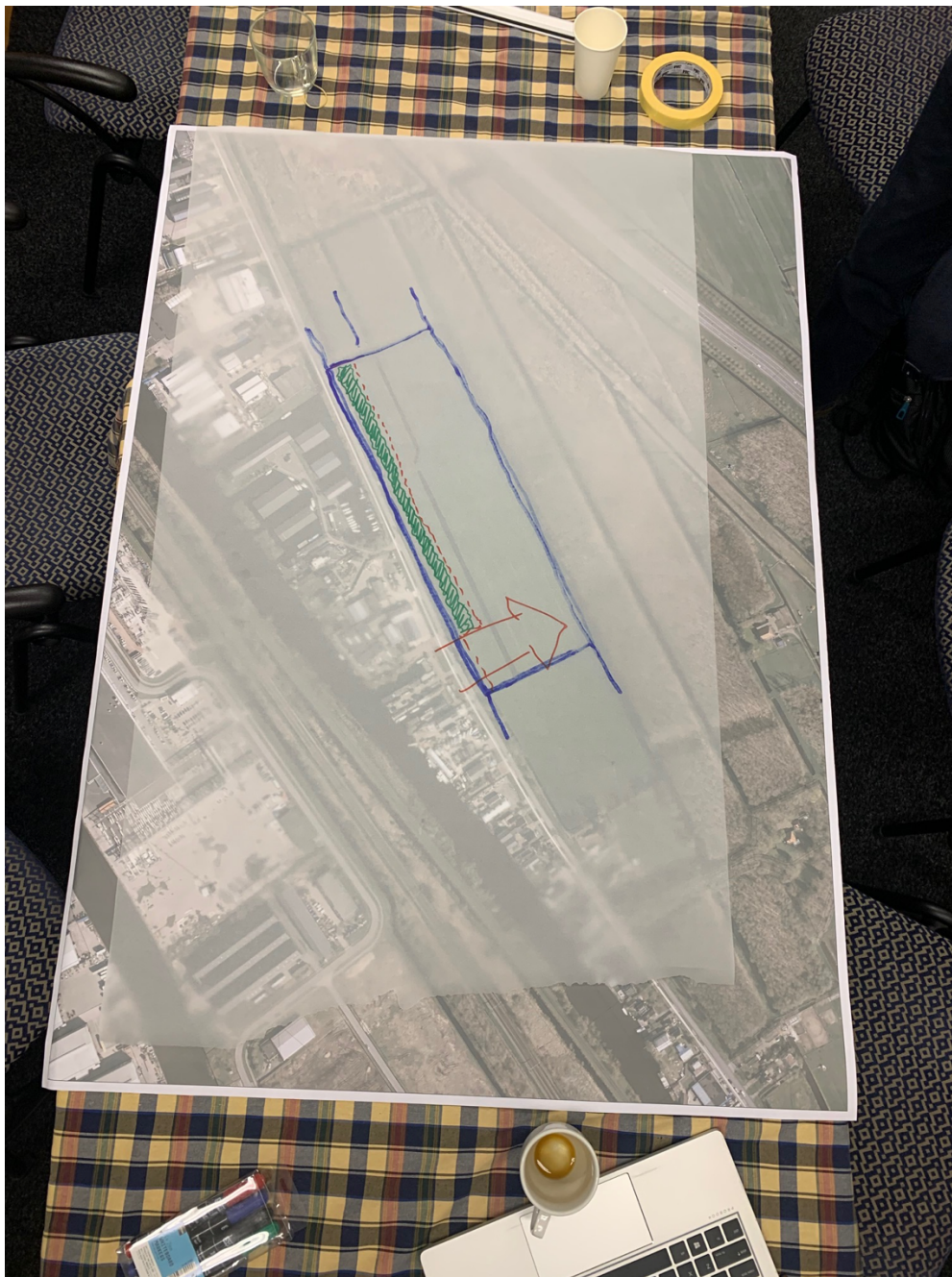
Maximumvariant

- Het gehele westelijke perceel benutten voor de landschappelijke inpassing.
- De inpassing aan laten sluiten bij de kwaliteiten van het gebied; bos en water.
- Het westelijke perceel inplanten met een bosstrook.
 - Opbouw bosstrook in zoom, mantel, kern t.b.v. ecologische waarden.
 - Gevarieerd sortiment inheemse beplanting (bodembepanting, struiken en bomen).
 - Het aanbrengen van bos past in de gemeentelijke bos-/groenstrategie.
- Sloten verbreden om hekwerken te voorkomen.
 - Natuurvriendelijke oevers langs de sloten aan de binnenzijde van het westelijk perceel.
 - Onderhoudsstroken van 5 meter breedte langs de sloten.

- Wandelpad/struinp pad door het nieuwe bosjes.
- Aan de zuidzijde van het gebied een zichtlijn op het bestaande bos vrijlaten voor de bewoners van de woonarken.
 - De hoogte van de panelen afstemmen op deze zichtlijn.
 - In plaats van beplanting langs de weg kiezen voor water als inpassing.
 - Optie is om in het veld de hoogte en plaatsing van de panelen zichtbaar te maken voor de bewoners.
- Achter de (nieuwe) bosstrook kunnen de panelen hoger worden. Ook trafo's e.d. achter de bosstrook inpassen.
- Voldoende ruimte tussen de panelen houden i.v.m. de kwaliteit van de bodem.
- Eventueel ruimte voor waterberging/natte plekken onder de panelen (mogelijk ecologisch interessant)
- Kiezen voor een heldere ordening van de panelen passend bij de rechtlijnige verkavelingsstructuur.

Minimumvariant

- Een deel van het westelijke perceel benutten voor de landschappelijke inpassing.
- De inpassing aan laten sluiten bij de kwaliteiten van het gebied; bos en water.
- De bestaande sloot tussen de twee percelen dempen en de sloot langs de weg verbreden.
- De inpassing koppelen aan de Leeuwarderstraatweg. Een beplantingsstrook van minimaal 10 meter breedte aanbrengen langs de weg.
 - Opbouw beplantingstrook in mantel, kern t.b.v. ecologische waarden.
 - Gevarieerd sortiment inheemse beplanting (struiken en bomen).
- Sloten rondom het plangebied verbreden om hekwerken te voorkomen.
 - Onderhoudsstroken van 5 meter breedte langs de sloten.
 - Streven naar natuurvriendelijke oevers langs de sloten.
- Aan de zuidzijde van het gebied een zichtlijn op het bestaande bos vrijlaten voor de bewoners van de woonarken.
 - De hoogte van de panelen afstemmen op deze zichtlijn.
 - In plaats van beplanting langs de weg kiezen voor water als inpassing.
 - Optie is om in het veld de hoogte en plaatsing van de panelen zichtbaar te maken voor de bewoners.
- Achter de beplantingsstrook kunnen de panelen hoger worden. Ook trafo's e.d. achter de beplantingstrook inpassen.
- Voldoende ruimte tussen de panelen houden i.v.m. de kwaliteit van de bodem.
- Kiezen voor een heldere ordening van de panelen passend bij de rechtlijnige verkavelingsstructuur.